

ODDÍL 12. PENÍZE, FINANCE A ÚVĚR

§12.1 АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ОСНОВНИХ ПОКАЗНИКІВ ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНОГО СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ (Павленко О.П., Дніпровський державний аграрно-економічний університет)

Вступ. Страховий ринок України посідає друге місце за рівнем капіталізації серед інших небанківських фінансових ринків. Показники страхової діяльності під впливом ринкових змін внаслідок військового положення поступово зменшувались протягом року. Сучасні процеси трансформації та тенденції розвитку страхового захисту на українському ринку страхових послуг свідчать про відновлення темпів зростання основних показників страхової діяльності. Протягом останнього року страховий ринок демонструє відновлення показників діяльності у порівнянні із першим місяцем війни, поступово налагоджуючи операційні та управлінські процеси, скорочуючи просідання показників.

Виклад основного матеріалу. На фінансовому ринку сегменту страхування приділяється переважна кількість здійснених операцій за цим видом діяльності. Так, динаміка показників за останні 4 квартали свідчить про те, що найбільший спад обсягів діяльності припав на кінець I кварталу 2022 року. У II кварталі падіння продовжилось, але воно було менш стрімким і страховики змогли організувати та налагодити роботу в умовах воєнного стану. В середньому обсяги страхового ринку non life скоротилися на 25% у порівнянні із 40-50% в перші місяці військової агресії, при цьому падіння обсягів страхових виплат залишається співмірним (-26%).

Таблиця 1

Структура активів страховиків (ТОП-5) в 2022 році

Назва компанії	Активи станом на 30.06.2022 р., тис.грн. , в тому числі					
	Всього	Основні засоби	Довгострокові фінансові інвестиції	Поточні фінансові інвестиції	Грошові засоби та їх еквіваленти	Інші активи
1 ARX	4236734	66620	790920	860683	563332	1955179
2 УСГ	3607853	18940	413500	109347	719820	2346246
3 УНІКА	3372968	59638,4	1002348,5	667927	255602	1387451,4
4 ТАС	2721077	144263	744843	630241	59766	1141964
5 PZU УКРАЇНА	2508484	44824	508931	293079	263522	1398128

Як бачимо з інформативних даних таблиці 1, в структурі активів страхових компаній в 2022 андеррайтинговому році переважну питому вагу займають довгострокові фінансові інвестиції та інші активи. Разом з тим в дослідженому періоді вартість основних засобів є меншою часткою. Структурні зміни в активах страховиків мають позитивну тенденцію і збільшилися не дивлячись на складну економічну ситуацію в країні[2, с.18].

Станом на 30.06.2022 загальний обсяг активів страховиків у порівнянні з початком року (до військової агресії), майже не змінився (+2,2%) і склав 65,7 млрд. грн.

При цьому, за вказаний період кількість страховиків скоротилася на 16 компаній – з 156 до 140, що були зареєстровані у Державному реєстрі фінансових установ України (табл.2).

Таблиця 2

Чисельність страхових компаній (учасників страхового ринку) в 2022 році

Кількість страховиків у ДРФУ	01.01.2022		01.03.2022		01.09.2022	
	ДРФУ	ліцензіати	ДРФУ	ліцензіати	ДРФУ	ліцензіати
Всього, з них:	156	144	145 (-11)	142 (-2)	140 (-5)	140 (-2)
non-life	143	131	132 (-11)	129 (-2)	127 (-5)	127 (-2)
life	13	13	13	13	13	13

Загальна кількість страхових компаній впродовж 2017 - 2022 рр. скоротилась майже вдвічі (на 154) з 294 до 140, а вартість активів в цьому ж дослідженому періоді знизилась на 3,1%.

Таблиця 3

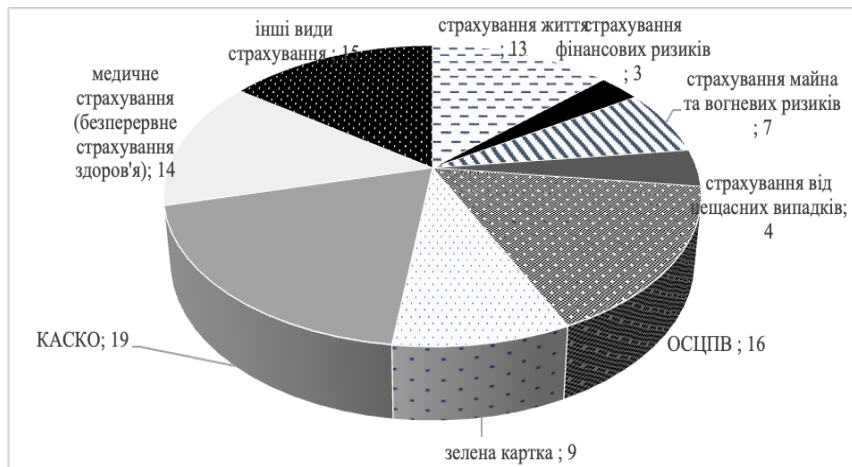
Динаміка вартості активів, страхових резервів і кількості компаній в 2017-2022 рр.

Показники	2017	2018	2019	2020	2021	2022	Зміни, %
Активи, млн.грн.	57381	63493	63899	64920	63622	65700	114,50
Кількість компаній	294	281	233	210	155	140	47,62
Страхові резерви, млн.грн.	22864,4	26975,6	29558,8	34192,1	18721	20617	90,17

Проведений аналіз динаміки страхових резервів в таблиці 3 показав, що в 2017-2022 рр. відбувалось зменшення дослідженого показника на 2247,4 млн.грн.

Рис. 1. Структура грошових коштів страховиків у банківських установах в 2022 році, %

Під час дії військового стану компанії зі страхування життя накопичували ліквідність, і одночасно інвестували тимчасово вільні грошові кошти у військові облігації. В структурі страхового портфелю відбувалось скорочення обсягів страхування майнових і вогневих ризиків на 60%, КАСКО на 30% і фінансових ризиків на 64%. Військовий стан в цілому не вплинув на структуру активів страхових компаній України, про що свідчать інформативні показники андеррайтингового 2022 року [6, с.576].

Протягом дії воєнного стану страховики те тільки не зменшили, але й наростили обсяги ліквідних активів з 14,9 млрд грн до 17,2 млрд грн. Військова агресія проти України майже не вплинула на структуру прийнятних активів страховиків: частка ОВДП зросла до 31,1%; частки

коштів, розміщених на депозитних та поточних рахунках у банках дещо зменшились; частка прийнятної дебіторської заборгованості на зростає на 0,4 процентних пункти (до 7,7%). Частка найбільш ліквідних та безпечних прийнятних активів (кошти в банках, ОВДП, кошти в МТСБУ) з початку року істотно не змінилась (65% станом на 01.01.2022; 66,1% станом на 01.07.2022).

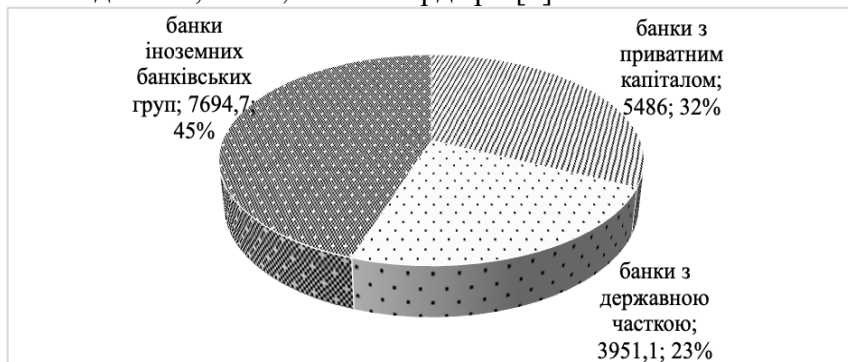
Переважну частку на страховому ринку в цьому періоді займають страхові компанії, в яких загальний розмір підписаних страхових премій досягає розміру 17,8 млрд. грн., але порівняно з 1 півріччям 2021 року спостерігається тенденція до скорочення на 28 %, тобто це третина ємності страхового ринку. При цьому відбувалась тенденція до скорочення вдвічі сегменту страхового ринку щодо страхування життя, що вказує на негативну динаміку, хоча рівні виплат залишилися досить високими 34% і майже не змінилися. Наприкінці 1 півріччя 2022 року спад показників за обсягами страхової діяльності продовжився але невеликими темпами [7].

Перше півріччя 2021 року характеризується підвищенням страхових премій у страховому портфелі порівняно з минулорічними показниками, що показано наступним чином: найбільша питома вага 44% страхових платежів припадає на автотранспортне страхування, а саме: страхування цивільної відповідальності автотранспорту, КАСКО, «Зелена картка». В структурі страхового портфеля в аналізованому періоді відбувалось найбільше скорочення за обсягами страхування вогневих та майнових ринків на 60%, КАСКО на 30%, страхування фінансових ризиків на 64%, а страхові платежі зі страхування життя свідчать про негативну динаміку і таким чином його зменшення відбувалось на рівні на 16 %. Протягом дослідженого періоду страхові компанії збільшили вартість ліквідних активів на

15 відсотків, або 2,3 млрд.грн.[2].

Рис. 2. Структура грошових коштів страховиків у банківських установах (01.07.2022р.), млрд.грн.

Структура розподілу грошових коштів в банківських установах в активах страховиків за підсумками 1 півріччя 2023року свідчить, найбільша частка 45% належить банкам з іноземним капіталом (іноземних банківських груп) і складає 7694,7 млн.грн., комерційні банки з приватним капіталом займають долю 32%, тобто 5486 млн.грн., і найменший рівень питомої ваги 27% серед банківських установ з державною часткою з обсягом 3951,1 млн.грн. Протягом дії воєнного стану страховики те тільки не зменшили, але і наростили обсяги ліквідних активів з 14,9 млрд. грн. до 17,2 млрд.грн (+15%). Таким чином протягом 1 півріччя 2022 року темпи приросту на 51% або 2,6 млрд. грн. відбувались переважно при розміщенні грошових коштів страховиків у банківських установах з іноземним капіталом [3, с.11].

Отже, в 2022 році продовжилось відновлення страхової діяльності за показниками управлінських та операційних процесів незважаючи на складні трансформаційні та дестабілізаційні зміни в сучасній економіці країни [1,с.162].

Серед багатьох видів особистого страхування останнім часом все більшою популярністю користується медичне

страхування, і не тільки за кордоном, а і в Україні. Поширення даного сектору страхового ринку пов'язане з підвищенням попиту на послуги ринку медичного обслуговування. Програми поліклінічного і амбулаторно лікування вже давно практично не фінансуються з державного бюджету. Тому проблема покриття медичних витрат є досить актуальною в сучасному світі серед усіх верств населення, але разом з тим страховиками застосовуються вікові обмеження до страхувальників, а також обмеження страховки діє для постійно хворих громадян з хронічними, інфекційними, серцево-судинними захворюваннями.

Таблиця 4

ТОП-10 страховиків на ринку добровільного медичного страхування в 2021 р.

Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис.грн.	Питома вага у портфелі страховика, %	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис.грн.	Рівень виплат, %	Рівень перестраховування
УНКА	807542,4	26,73	15,99	535213,4	66,28	3,17
ПРОВІДНА	794319,7	68,46	31,82	483129,7	60,82	0
ІНГО	543593,6	27,18	23,37	334384,7	61,51	3,6
АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	469844,2	30,82	40,45	292301,4	62,21	0,17
ARX	460476,9	13,52	32,02	207342,4	45,03	4,2
УСГ	301583,2	12,85	35,62	180249,9	59,77	0
NGS	241085,3	99,83	7,95	107672,7	44,66	15,95
ТАС СГ	237876,2	9,71	17,62	153430,0	64,5	0
КРАЇНА	209788,4	32,67	0,72	158306,1	75,46	0,04
PZU УКРАЇНА	169135,0	9,69	1,81	96957,4	57,33	-0,06

Згідно проведеного дослідження показників страхових компаній на ринку добровільного страхування на випадок хвороби в 2021 році видно, що найбільший приріст страхових платежів відбувався в СК «ІНТЕР Експрес» (+1003,5%), друге місце в рейтингу посідає СК «Альфа-Гарант» (+222,3%). В звітному 2021 році аналітичний огляд

за сумами страхових платежів в цьому сегменті особистого страхування показав, що лідерами є наступні компанії: «Альфа страхування», «ВУСО», і «УНІКА».

Таблиця 5

ТОП-10 страховиків на ринку добровільного страхування на випадок хвороби в 2021 році

Страхова компанія	Сума страхових платежів, тис.грн.	Питома вага у портфелі страховика, %	Приріст страхових платежів, %	Сума страхових виплат, тис.грн.	Рівень виплат, %	Рівень перестраховування, %
АЛЬФА СТРАХУВАННЯ	246791,8	16,2	13,3	1028,2	0,4	0
ВУСО	234031,1	13,6	67,8	91977,5	39,3	0
УНІКА	221146,6	7,3	54,5	100921,8	45,6	0
КРАЇНА	177558,4	27,7	61,3	87271,8	49,2	0
ТАС СГ	30721,5	1,3	32,0	1366,6	4,5	0
ГАРДІАН	12923,0	1,9	7,7	1602,0	12,4	12,7
ПРОВІДНА	11345,1	1,0	36,0	4276,2	37,7	0
ІНТЕР ЕКСПРЕС	7614,0	7,6	1003,5	895,0	11,8	0
АЛЬФА-ГАРАНТ	6752,0	1,9	222,3	1,1	0	0
PZU УКРАЇНА	5956,7	0,3	10,6	99,3	1,7	0

За цей же період суми страхових виплат збільшились, так у 4 страховиків найбільший приріст рівня виплат досягнув 37,7-49,2%, що вказує на тенденцію зростання страхових випадків. На страховому ринку вагому долю цього виду у портфелі страховика на рівні 27,7%, 16,2%, 13,6% і 7,3% займають компанії першої четвірки, а саме: «Альфа страхування», «ВУСО», «УНІКА» і «КРАЇНА».

За даними ВОЗ все більше країн світу переходять на страховому ринку на обов'язкове медичне страхування, який виступає найважливішим індикатором розвиненої і здорової нації та спряє підвищенню рівня «медичної» безпеки, відповідальності за стан здоров'я, покращення демографічної ситуації в країні вживанні ініціативи страхового захисту [5, с.8].

Запровадження обов'язкового медичного страхування значною мірою в багатьох країнах, і в тому числі в Україні,

сприятиме розвитку економіки, дозволить налагодити екосистему, допоможе в загальному забезпеченні якісного медичного обслуговування, надасть можливість перерозподіляти медичні витрати пропорційно між страхувальником і роботодавцем (в особливих випадках). Наприклад, запровадження обов'язкового медичного страхування для пенсіонерів зможе допомогати пенсіонерам жити в додатковому захисті та безпеці. Окрім того застосування спільного страхування та поєднання з медичним страхування інших мереж соціального захисту, дозволяє розширити страхове покриття і забезпечити безбідне існування малозабезпеченим громадянам.

Таким чином, українська економіка може стати розвиненою при запровадженні економічних і соціальних реформ в сфері медичного страхування, а також і приносити користь жителям, працівникам, роботодавцям, підприємцям і інвесторам.

Список використаних джерел:

1. Віленчук О.М. Методологічні орієнтири функціонування страхових відносин в аграрній сфері. Науково-виробничий журнал «БІЗНЕС-НАВІГАТОР». 2018. Вип. 6 (49). С.161-167.
2. Головки Р. А. Обґрунтування моделі страхового кооперативу в системі ризик-менеджменту фермерських господарств. *Агросвіт*. 2020. №8. С. 18. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/8_2020/18.pdf.
3. Коваль О. А. Ефективність відносин зі страхового відшкодування збитків і втрат в аграрному секторі економіки України. *Агросвіт*. 2009. №6. С.11. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/6_2009/11.pdf.
4. Матвієнко Г. А. Роль державного регулювання в страхуванні аграрних підприємств. *Агросвіт*. 2009. №2. С.9. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/2_2009/9.pdf.

5. Минкіна Г.І. Страхування як елемент управління ризиками підприємств АПК . *Фінансовий ринок України*. 2010. № 3. С. 4-11.

6. Непочатенко О.О. , Юдін В.К. Страховий захист аграрних ризиків . Мукачівський державний університет. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2 . С.572 – 577. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/102.pdf

7. Статистика страхового ринку України. Офіційний сайт «Forinsurer». – URL: [https:// www.forinsurer.com](https://www.forinsurer.com) (дата звернення: 22.03.2023).

